

УДК 347

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-264-269

Кіт Тарас Борисович,

аспірант кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного університету
t.kit@st.wunu.edu.ua

ORCID ID: 0009-0002-2747-265X

ЗАХИСТ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

Актуальність теми визначається зростанням ролі практики ЄСПЛ у забезпеченні балансу між правом на свободу вираження поглядів та правом на захист честі, гідності та ділової репутації фізичних осіб. Особливе значення має те, що практика Суду конкретизує критерії допустимої критики, межі втручання у приватне життя та стандарти захисту ділової репутації, що є важливим для формування єдиної судової практики в національних системах.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі практики ЄСПЛ у сфері захисту ділової репутації фізичних осіб, зокрема виявленні критеріїв порушення та меж допустимої критики.

У результаті дослідження встановлено, що практика ЄСПЛ визначає ділову репутацію фізичної особи як немайнове благо, захищене ст. 8 Конвенції, та формує критерії співвідношення цього права зі свободою вираження поглядів. Критеріями захисту у даній категорії справ ЄСПЛ визначає достовірність інформації, суспільний інтерес, роль особи у суспільстві, контекст і форма поширення інформації тощо. Суд розмежовує фактичні твердження й оціночні судження, наголошуючи, що вимога доводити правдивість останніх суперечить свободі слова.

З'ясовано, що публічні особи мають бути більш терпимими до критики, тоді як приватні особи користуються ширшим захистом. Встановлено, що свобода вираження поглядів може бути обмежена для захисту репутації інших осіб, однак будь-яке обмеження має бути пропорційним, необхідним у демократичному суспільстві та не створювати стримуючого ефекту для громадських дискусій або повідомлення про суспільно важливі питання. Зроблено висновки, що практика ЄСПЛ формує стандарти, що забезпечують гармонійне співіснування свободи слова та права на ділову репутацію фізичних осіб, а застосування цих стандартів у національних системах сприяє ефективному захисту прав людини та забезпеченню пропорційності втручання у конституційні права.

Ключові слова: ЄСПЛ, практика ЄСПЛ, Європейська конвенція з прав людини (Конвенція), суд, судова практика, рішення суду, ділова репутація, фізичні особи, захист.

Kit T. PROTECTION OF THE BUSINESS REPUTATION OF NATURAL PERSONS IN THE PRACTICE OF THE ECtHR

The relevance of the topic is determined by the growing role of the ECtHR's practice in ensuring a balance between the right to freedom of expression and the right to the protection of honor, dignity and business reputation of individuals. It is particularly significant that the ECtHR's practice clarifies the criteria for permissible criticism, the limits of interference with private life and the standards for the protection of business reputation, which is important for the development of consistent judicial practice within national legal systems.

The purpose of this study is to provide a comprehensive analysis of the ECtHR's practice regarding the protection of individuals' business reputation, with particular emphasis on identifying the criteria for violations and delineating the boundaries of permissible criticism.

As a result of the study, it has been established that the ECtHR's practice defines an individual's business reputation as a non-pecuniary interest protected under Article 8 of the Convention and develops criteria for balancing this right with the freedom of expression. In this category of cases, the ECtHR identifies factors such as the accuracy of the information, public interest, the individual's role in society, as well as the context and manner of dissemination of the information as key criteria for protection. The Court distinguishes between factual statements and value judgments, emphasizing that requiring proof of the truth of the latter would be contrary to freedom of expression.

It has been established that public figures must tolerate a higher degree of criticism, whereas private individuals enjoy broader protection. It has also been determined that freedom of expression may be restricted to protect the reputation of others; however, any such restriction must be proportionate, necessary in a democratic society and must not have a chilling effect on public debate or the reporting of matters of public interest. The study concludes that the ECtHR's practice establishes standards that ensure the harmonious coexistence of freedom of expression and the right to an individual's business reputation and that the application of these standards within national legal systems contributes to the effective protection of human rights and ensures the proportionality of interference with constitutional rights.

Keywords: ECtHR, the practice of the ECtHR, European Convention on Human Rights (Convention), court, judicial practice, court decision, business reputation, natural persons, protection.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, що ґрунтується на принципах демократії та верховенства права, питання співвідношення між правом на свободу вираження поглядів та правом на захист честі, гідності та ділової репутації набуває особливої актуальності. Інформаційна відкритість, зростання ролі медіа та соціальних мереж суттєво підвищують ризики поширення недостовірних або принизливих відомостей, які можуть завдавати шкоди особистим і професійним інтересам фізичних осіб. Водночас надмірне обмеження свободи вираження може призвести до створення перешкод для суспільної дискусії та контролю за діяльністю публічних осіб. Саме тому пошук оптимального балансу між цими

правами є ключовим викликом як для національних судів, так і для Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ).

Наявна практика Європейського суду з прав людини (далі - практика ЄСПЛ) демонструє неоднорідність підходів до тлумачення меж допустимої критики, визначення шкоди діловій репутації та оцінки пропорційності втручання у свободу вираження. Більше того, відсутність чіткого законодавчого визначення поняття «ділова репутація» та усталених критеріїв її захисту призводить до правової невизначеності, що потребує системного осмислення на доктринальному рівні. З огляду на це, вивчення практики ЄСПЛ у справах, пов'язаних із захистом ділової репутації фізичних осіб, має важливе значення для формування єдиних підходів до забезпечення справедливого балансу між правом на репутацію та свободою вираження поглядів у демократичному суспільстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній науковій літературі проблематику ділової репутації досліджували Кравченко Т., Швидка Т., Маркович Х. М., Смерик М. С. та інші. У їхніх працях розглядаються правова природа ділової репутації, її особливості як немайнового блага, критерії формування та механізми захисту, а також зв'язок із свободою слова. Водночас, з огляду на відсутність легального визначення ділової репутації у національному законодавстві та постійний розвиток її доктрини у практиці ЄСПЛ, виникає необхідність системного наукового аналізу даного немайнового блага, його характеристик та механізмів захисту з урахуванням стандартів, вироблених практикою ЄСПЛ.

Мета статті полягає у всебічному аналізі практики ЄСПЛ у сфері захисту ділової репутації фізичних осіб, зокрема виявленні критеріїв порушення та меж допустимої критики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із ст. 299 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України), фізична особа має право на недоторканість ділової репутації та можливість судового захисту даного права [1]. Відповідно до норм ЦК України, ділова репутація є особистим немайновим благом. При цьому, ділова репутація не має економічного змісту, але може опосередковано впливати на економічну сферу, тобто довіру клієнтів, партнерів, кредиторів, споживачів тощо) [2].

Водночас, у зв'язку із відсутністю нормативного визначення ділової репутації, у доктрині права існують різноманітні підходи до її розуміння, які ґрунтуються на економічних, соціальних та правових засадах та стосуються переважно юридичних осіб. Одні науковці трактують ділову репутацію як немайнове благо, що відображає оцінку діяльності суб'єкта господарювання з боку суспільства, контрагентів та споживачів [3, с. 98], інші як сукупність ділових характеристик і поведінкових ознак, що забезпечують довіру до суб'єкта та визначають його конкурентоспроможність на ринку [4, с. 67]. Однак, ділова репутація належить фізичній особі незалежно від наявності у неї статусу суб'єкта підприємницької діяльності, тому властива кожній фізичній особі [5, с. 172].

Не вдаючись до дискусії з приводу розуміння ділової репутації фізичної особи, видається прийнятним її розуміння як «оцінки діяльності фізичної особи, яка ґрунтується на висновках про її ділові та моральні якості, дотримання нею вимог законодавства та належне виконання договірних та інших зобов'язань перед діловими партнерами та споживачами» [6, с. 744]. Отож, ділова репутація фізичної особи є особистим немайновим правом, яке відображає суспільну оцінку її професійних, ділових і моральних якостей та забезпечує соціальне існування. Водночас її порушення може спричинити майнові наслідки, наприклад втрату клієнтів, партнерів чи роботи.

Ділова репутація фізичної особи характеризується такими ознаками як суб'єктність (належить конкретним фізичним особам), об'єктивний характер (формується не самою особою, а оцінкою третіх осіб; фізична особа не може «створити» репутацію лише своєю волею), нематеріальність (не має прямої грошової форми, але може впливати на майнові результати, наприклад втрата клієнтів через поширення неправдивої інформації) та спеціальний механізм захисту (чинне законодавство передбачає право на спростування недостовірної інформації та відшкодування моральної шкоди). Крім того, аналіз рішень ЄСПЛ свідчить, що ділова репутація фізичної особи тісно пов'язана зі свободою слова, а межі її захисту визначаються балансом між статтею 8 та статтею 10 Конвенції.

Передусім варто зауважити, що ЄСПЛ неодноразово підкреслював важливість захисту ділової репутації фізичних осіб як складової їхнього права на приватне життя, передбачене ст. 8 Конвенції. У ряді справ суд визнавав, що поширення недостовірної інформації або такої, що принижує іншу особу, може становити порушення ст. 8 Конвенції, якщо такі дії завдають значної шкоди честі або діловому статусу. Також, Суд неодноразово зауважував, що свобода вираження поглядів часто конфліктує із правом на повагу до приватного та сімейного життя. З огляду на це, ЄСПЛ застосовує принцип пропорційності, оцінюючи характер інформації (фактичні твердження чи оціночні судження), її достовірність, суспільну важливість теми, роль особи у суспільстві (публічна чи приватна). В останньому випадку, Суд чітко проводить розмежування між публічними та приватними особами, так як публічні особи (політики, керівники компаній) підлягають більш жорсткій критиці, натомість приватні особи мають більший захист, особливо якщо твердження не мають суспільної ваги.

У цьому контексті варто звернути увагу на рішення у справі «Lingens v. Austria», де журналіст був засуджений за наклеп щодо політика, однак ЄСПЛ встановив, що «свобода вираження поглядів особливо важлива для журналістів, і що наклепи щодо політиків повинні бути предметом особливо ретельної перевірки; Суд наголосив на необхідності балансу між правом на репутацію та свободою вираження» [7]. У

даному рішенні ЄСПЛ розмежував оціночні судження та фактичні твердження та підкреслив важливість свободи вираження при критиці публічних осіб, однак, наголосив, що недостовірна інформація може порушувати ст. 8, і навіть політик має право на захист своєї репутації, але цей захист повинен зважено співіснувати зі свободою вираження [7].

Дане рішення має фундаментальний характер у сфері співвідношення захисту ділової репутації та свободи слова, оскільки Суд вперше чітко розмежував оціночні судження та фактичні твердження, визнавши, що вимога доводити правдивість оціночних суджень є несумісною із ст. 10 Конвенції. ЄСПЛ наголосив, що «політики та публічні особи мають бути більш терпимими до критики, оскільки вони свідомо беруть участь у публічному житті; захист репутації залишається легітимною метою, але він не може використовуватись як засіб обмеження суспільної дискусії, а будь-яке покарання журналіста чи громадянина за висловлення оцінки може створити охолоджувальний ефект для свободи преси» [7]. Також, що важливо, оціночне судження не підлягає доказуванню, однак воно має мати фактичне підґрунтя, тобто бути висловлене добросовісно, без спотворення фактів. «Покарання журналіста навіть невеликим штрафом може мати охолоджувальний ефект на засоби масової інформації, змушуючи їх уникати законної критики» [7].

Отже, даним рішенням ЄСПЛ фактично сформував стандарт співвідношення свободи слова та захисту ділової репутації, розмежувавши чітко оціночні судження та фактичні твердження і визначивши, що вимога доводити правдивість останніх обмежує свободу вираження. Суд підкреслив, що публічні особи та політики мають бути більш терпимими до критики, однак якщо недостовірна інформація порушує їх ділову репутацію - відповідний захист матиме легітимну мету.

У справі «*Hoiness v. Norway*» ЄСПЛ зазначив, що «для застосування ст. 8 Конвенції втручання у ділову репутацію особи повинно мати достатній ступінь серйозності та здійснюватися таким чином, щоб реально порушувати її право на повагу до приватного життя» [8]. Оцінюючи пропорційність втручання у даній справі, «Суд виокремив кілька ключових аспектів, важливих для аналізу свободи вираження поглядів: контекст висловлювань, дії щодо запобігання або видалення наклепницьких коментарів, можливість притягнення до відповідальності безпосередніх авторів, а також наслідки національного судового розгляду» [8]. Отже, втручання у ділову репутацію повинно бути серйозним та реально порушувати право на повагу до приватного життя. Суд підкреслив, що захист ділової репутації має узгоджуватися зі свободою вираження поглядів та принципом пропорційності.

Схожу позицію ЄСПЛ висловив також у справі «*Axel Springer AG v. Germany*» вказавши що, «поняття «приватного життя» є широким і не піддається вичерпному визначенню; воно охоплює у тому числі особисту інформацію, щодо якої особа може обґрунтовано очікувати, що вона не буде опублікована без її згоди» [9]. Для того, щоб ст. 8 Конвенції могла застосовуватися, шкода діловій репутації особи має бути достатньо серйозною та реально впливати на реалізацію права на повагу до приватного життя. Водночас Суд підкреслює, що на ст. 8 не можна покладатися, якщо втрата репутації є очікуваним наслідком власних дій особи, наприклад, вчинення кримінального правопорушення. Тому, коли здійснюється балансування між правом на свободу вираження поглядів і правом на повагу до приватного життя, застосовуються критерії, вироблені Судом, зокрема: «внесок у суспільну дискусію, наскільки відома особа і про що йдеться у публікації, поведінка особи до публікації, спосіб отримання інформації та її достовірність, зміст, форма та наслідки публікації, суворість накладених санкцій» [9]. Цікаво, що Суд врахував той факт, що актор сам розкривав деталі свого приватного життя в інтерв'ю, свідомо шукаючи публічності, через що його «законне очікування» на захист приватності зменшилося. Отже, ЄСПЛ підтвердив, що для застосування ст. 8 Конвенції шкода діловій репутації повинна бути серйозною та реально впливати на право на приватне життя, однак якщо втрата репутації є наслідком власних дій особи або її свідомого прагнення публічності, захист за ст. 8 виключається.

У справі «*Pfeifer v. Austria*» ЄСПЛ встановив, що «твердження у публікації виходили за межі допустимої критики, оскільки звинувачували заявника у фактичному спричиненні смерті іншій особі без належної фактичної основи; національні суди не взяли до уваги відсутність доказів причетності заявника, тому вони не змогли забезпечити належний баланс між правом заявника на захист репутації та свободою вираження інших осіб, через що відбулося порушення ст. 8 Конвенції» [10]. Суд підкреслив, що навіть публічні особи мають право на захист своєї репутації від наклепу, і національні суди повинні забезпечити ефективний захист цього права. Дана справа показує складність балансу між свободою слова та правом на приватність, оскільки встановлює правило, що публічні особи не повинні піддаватися надмірній критиці, що виходить за межі допустимого.

«*Frankowicz v. Poland*», у якому ЄСПЛ вказав, що «ст. 10 Конвенції застосовується до всіх видів інформації, ідей чи форм вираження, включно з випадками, коли метою є отримання прибутку або стосується комерційної діяльності заявника; питання професійної практики не виключені з-під захисту ст. 10, тому дисциплінарне стягнення за висловлення критики щодо лікування пацієнта становили втручання у право заявника на свободу вираження» [11]. За матеріалами справи, заявник, лікар, підготував висновок, що критикував лікування пацієнта іншим лікарем, внаслідок чого дисциплінарні органи визнали його винним у порушенні принципу професійної солідарності та Кодексу етики. Суд визнав, що втручання було «визначене законом» (дисциплінарне стягнення ґрунтувалося на статтях Кодексу медичної етики) та переслідувало легітимну мету (захист прав та репутації інших осіб), однак втручання не було пропорційним легітимній

меті а, отже, не було «необхідним у демократичному суспільстві» для захисту прав інших осіб. Як наслідок, мало місце порушення ст. 10 Конвенції.

Суд підкреслив, що «специфіку професії заявника слід враховувати при оцінці обмежень його права на свободу вираження, оскільки лікарі перебувають у відносинах з пацієнтами, які базуються на довірі та конфіденційності; водночас пацієнт має право звернутися до іншого лікаря за його медичною думкою щодо свого лікування» [11]. Той факт, що висновок був підготовлений у межах комерційної діяльності та містив критику іншого лікаря, не робить його необ'єктивним. Крім того, національні органи не здійснили перевірку достовірності наведених тверджень, а регіональна медична палата виходила з позиції, що будь-яка критика колеги заборонена, і питання правдивості висновку вважалось другорядним. Тому ЄСПЛ вказав, що «такий надто суворий підхід до критики колеги суперечить праву на свободу вираження та може зупинити лікарів від надання пацієнтам об'єктивної оцінки їхнього стану здоров'я, що підриває основну мету професії - охорону життя та здоров'я пацієнтів» [11]. Суд встановив, що висновок заявника був критичною оцінкою лікування пацієнта, а не особистою атакою на іншого лікаря, і стосувався питань суспільного значення. Отже, дисциплінарне стягнення за підготовку критичного висновку щодо лікування пацієнта становило невинуватене втручання у право заявника на свободу вираження. Суд підкреслив, що специфіку професії слід враховувати, оскільки надмірне обмеження критики колег може перешкоджати наданню пацієнтам об'єктивної медичної оцінки. Крім того, висновок лікаря був спрямований на обговорення питань суспільного значення, а не на особисту атаку, і його критика була обгрунтованою. Натомість національні органи не перевірили достовірність тверджень і заборонили будь-яку критику колег, що суперечило принципу пропорційності.

Варто звернути увагу також на рішення у справі «Allée v. France», яка стосувалася порушення права на свободу вираження поглядів (ст. 10 Конвенції) у контексті кримінальної справи за наклеп. Заявниця надіслала електронного листа шістьом особам, у якому звинуватила керівника організації в сексуальних домаганнях та моральному насильстві і внаслідок цього вона була засуджена за публічний наклеп. Національні суди визнали її винною у публічній дифамації, оскільки лист був надісланий особам, які не були уповноважені отримувати та обробляти такі заяви [12]. ЄСПЛ встановив, що втручання у право заявниці на свободу вираження було необгрунтованим, оскільки лист був надісланий обмеженому колу осіб і не мав на меті публічного поширення, а національні суди надмірно розширили поняття «публічності», застосувавши занадто сувору інтерпретацію закону, що суперечить вимогам ст. 10 Конвенції.

Суд зазначив, що «стосовно природи висловлювань, заявниця діяла як жертва, а не як громадянин або «інсайдер-інформатор», що зменшує значення критерію суспільного інтересу при оцінці балансу прав» [12]. ЄСПЛ визнав, що національні суди відмовили у визнанні добросовісності заявниці через недостатню фактичну базу для тверджень про сексуальне насильство, тобто вимога доказати факти була надмірною, а відсутність свідків і офіційних скарг не свідчить про недобросовісність заявниці. Більше того, лист був надісланий обмеженому колу осіб і мав обмежений вплив на репутацію, тому Суд дійшов висновку, що порушено баланс між обмеженням свободи вираження та захистом ділової репутації, констатувавши порушення ст. 10 Конвенції. Суд вказав, що «таке суворе покарання за дії заявниці має стримуючий ефект, що може відлякати інших осіб від повідомлення про подібні серйозні порушення і тому ЄСПЛ дійшов висновку, що між обмеженням права на свободу вираження думок заявниці та законною метою захисту репутації іншої особи не існувало розумного співвідношення пропорційності» [12]. Отже, з огляду на обмежене коло осіб, які отримали відповідний лист, відсутність мети його публічного розповсюдження та мінімальний вплив на репутацію адресата, ЄСПЛ визнав, що національні суди неправомірно кваліфікували дії заявниці як публічний наклеп і застосували до неї непропорційні санкції. Суд дійшов висновку, що таке втручання не відповідало вимогам необхідності у демократичному суспільстві та не забезпечувало справедливого балансу між захистом репутації і свободою вираження поглядів.

Висновки. Отже, аналіз практики ЄСПЛ свідчить, що Суд послідовно дотримується підходу, спрямованого на забезпечення балансу між правом на свободу вираження поглядів (ст. 10 Конвенції) та правом на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8 Конвенції). Ділова репутація фізичної особи захищається як немайнове благо та охороняється ст. 8 Конвенції як частина права на повагу до приватного і сімейного життя. Критеріями захисту у даній категорії справ ЄСПЛ визначає достовірність інформації, суспільний інтерес, роль особи у суспільстві, контекст і форма поширення інформації тощо. Також, що важливо, Суд розмежовує фактичні твердження та оціночні судження, наголошуючи, що вимога доводити правдивість останніх суперечить свободі слова. ЄСПЛ визнає, що публічні особи мають бути більш терпимими до критики, тоді як приватні особи користуються ширшим захистом. У своїх рішеннях Суд часто зазначає, що свобода вираження поглядів може бути обмежена для захисту репутації інших осіб, однак будь-яке обмеження має бути пропорційним, необхідним у демократичному суспільстві та не створювати стримуючого ефекту для громадських дискусій або повідомлення про суспільно важливі питання. Таким чином, практика ЄСПЛ формує чіткі стандарти, що забезпечують гармонійне співіснування свободи слова та права на ділову репутацію фізичних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1085> (дата звернення: 23.10.2025).
2. Heymann Laura A. The Law of Reputation and the Interest of the Audience. 2011. Faculty Publications. P. 1341-1439. URL: <https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2214&context=facpubs> (дата звернення: 23.10.2025).
3. Кравченко Т. Поняття «ділова репутація суб'єктів господарювання»: визначення та правова природа. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 93-99. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/18.pdf> (дата звернення: 23.10.2025).
4. Швидка Т. Господарсько-правове регулювання порушень, пов'язаних із неправомірним використанням ділової репутації суб'єктів господарювання. *Юридичний вісник*. 2021. № 2. С. 62-69. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/65455b31-7985-4e72-af86-3147971f8bcd/content> (дата звернення: 23.10.2025).
5. Маркович Х. М., Смерик М. С. Право на честь, гідність та ділову репутацію як особисте немайнове право фізичної особи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 171-174. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/38.pdf (дата звернення: 23.10.2025).
6. Нагребельний В. П. Ділова репутація. *Юридична енциклопедія: в 6 т. К. Українська енциклопедія*. 1998. Т. 2: Д-Й.
7. European Court of Human Rights. *Lingens v. Austria*, Application No. 9815/82, Judgment of 8 July 1986. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57523%22%7D> (дата звернення: 23.10.2025).
8. European Court of Human Rights. *Høiness v. Norway*, Application No. 43624/14, Judgment of 19 March 2019. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-191740%22%7D> (дата звернення: 23.10.2025).
9. European Court of Human Rights. *Axel Springer AG v. Germany*, Application No. 39954/08, Judgment of 7 February 2012. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-109034%22%7D> (дата звернення: 23.10.2025).
10. European Court of Human Rights. *Pfeifer v. Austria*, Application No. 12556/03, Judgment of 15 November 2007. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-83294%22%7D> (дата звернення: 23.10.2025).
11. European Court of Human Rights. *Frankowicz v. Poland*, Application No. 53025/99, Judgment of 16 December 2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90248%22%7D> (дата звернення: 23.10.2025).
12. European Court of Human Rights. *Allée v. France*, Application No. 20725/20, Judgment of 18 January 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-230297%22%7D> (дата звернення: 23.10.2025).

REFERENCES:

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine]vid 16.01.2003 roku № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1085> [in Ukrainian].
2. Heymann Laura A. (2011). The Law of Reputation and the Interest of the Audience. Faculty Publications. P. 1341-1439. URL: <https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2214&context=facpubs> [in English].
3. Kravchenko T. (2019). Poniattia «dilova reputatsiia subiektiv hospodariuvannia»: vyznachennia ta pravova pryroda [The Concept of «Business Reputation of Economic Entities»: Definition and Legal Nature]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 3. S. 93-99. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/18.pdf> [in Ukrainian].
4. Shvydka T. (2021). Hospodarsko-pravove rehuliuвання porushen, pov'iazanykh iz nepravomirnym vykorystanniam dilovoi reputatsii subiektiv hospodariuvannia [Commercial-Law Regulation of Violations Related to the Unlawful Use of the Business Reputation of Economic Entities]. *Yurydychnyi visnyk*. № 2. S. 62-69. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/65455b31-7985-4e72-af86-3147971f8bcd/content> [in Ukrainian].
5. Markovych Kh. M., Smerik M. S. (2023). Pravo na chest, hidnist ta dilovu reputatsiiu yak osobyste nemainove pravo fizychnoi osoby [The Right to Honor, Dignity and Business Reputation as a Non-Pecuniary Personal Right of an Individual]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 2. S. 171-174. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/38.pdf [in Ukrainian].
6. Nahrebelnyi V. P. (1998). Dilova reputatsiia [Business Reputation]. *Yurydychna entsyklopediia: v 6 t. K. Ukrainka entsyklopediia*. 1998. T. 2: D-Y. [in Ukrainian].
7. European Court of Human Rights. *Lingens v. Austria*, Application No. 9815/82, Judgment of 8 July 1986. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57523%22%7D> [in English].
8. European Court of Human Rights. *Høiness v. Norway*, Application No. 43624/14, Judgment of 19 March 2019. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-191740%22%7D> [in English].
9. European Court of Human Rights. *Axel Springer AG v. Germany*, Application No. 39954/08, Judgment of 7 February 2012. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-109034%22%7D> [in English].
10. European Court of Human Rights. *Pfeifer v. Austria*, Application No. 12556/03, Judgment of 15 November 2007. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-83294%22%7D> [in English].

11. European Court of Human Rights. *Frankowicz v. Poland*, Application No. 53025/99, Judgment of 16 December 2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-90248%22%5D%7D> [in English].

12. European Court of Human Rights. *Allée v. France*, Application No. 20725/20, Judgment of 18 January 2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-230297%22%5D%7D> [in French].

Стаття надійшла до редакції: 12.11.2025

УДК 343.982.3

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-19-269-274

Ріпа Федір Васильович,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України
Донецького державного університету внутрішніх справ,
f98315918@gmail.com
ORCID ID: 0009-0003-8589-003X

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІДЕОЛОГІЧНІЙ ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ СФЕРІ

Статтю присвячено формуванню переліку обставин, які підлягають доказуванню під час розслідування колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сфері. Наголошено, що такий перелік має складатися із загального предмету доказування за КПК України, обставин, притаманних усім формам колабораційної діяльності, та обставин, специфічних для ч.ч. 1, 3 та 6 ст. 111-1 КК України. Розглянуто місце контекстуального елементу (зв'язок кримінального правопорушення зі збройною агресією проти України, тимчасовою окупацією окремих регіонів) в системі обставин, які підлягають доказуванню у таких кримінальних провадженнях.

З'ясовано, що в кримінальних провадженнях щодо колабораційної діяльності в ідеологічній та культурно-освітній сфері доказуванню підлягають: подія кримінального правопорушення; детальні анкетно-демографічні дані підозрюваного; винуватість обвинуваченого; обставини, які впливають на ступінь тяжкості; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; обставини, які підтверджують підстави спеціальної конфіскації; обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру; наявність у обвинуваченого громадянства України; вчинення колабораційної діяльності в контексті умов збройної агресії; добровільність дій колаборанта; наявність у обвинуваченого співучасників; статус території, на якій вчиняється діяння; спосіб здійснення пропагандистської й іншої інформаційної діяльності; публічний характер дій колаборанта; безпосередній зміст висловлювань; використане обвинуваченим кінцеве обладнання; впроваджені ворожі стандарти освіти; характеристика організованого політичного заходу. Констатовано перспективність розроблення криміналістичних рекомендацій щодо конкретних способів встановлення та доведення таких обставин.

Ключові слова: досудове розслідування, колабораційна діяльність, ідеологічна та культурно-освітня сфера, доказування, обставини, що підлягають доказуванню.

Ripa F. CIRCUMSTANCES SUBJECT TO PROOF DURING THE INVESTIGATION OF COLLABORATIONIST ACTIVITIES IN THE IDEOLOGICAL AND CULTURAL-EDUCATIONAL SPHERE

The article is devoted to the formation of a list of circumstances subject to proof during the investigation of collaborationist activities in the ideological and cultural-educational sphere. It is emphasized that such a list should consist of the general subject of proof, circumstances inherent in all forms of collaborationist activity, and circumstances specific to Parts 1, 3, and 6 of Article 111-1 of the CC of Ukraine. The place of the contextual element (the connection of the criminal offense with armed aggression against Ukraine and the temporary occupation of certain regions) within the system of circumstances subject to proof in such criminal proceedings is examined.

It is established that in criminal proceedings concerning collaborationist activity in the ideological and cultural-educational sphere, the following circumstances are subject to proof: the event of the criminal offense; detailed personal and demographic data of the suspect; the guilt of the accused; circumstances affecting the degree of severity of the offense; circumstances constituting grounds for exemption from criminal liability or punishment; circumstances confirming the grounds for special confiscation; circumstances constituting grounds for the application of criminal-law measures to legal entities; the possession of Ukrainian citizenship by the accused; commission of collaborationist activity in the context of armed aggression; the voluntary nature of the collaborator's actions; the presence of accomplices; the status of the territory where the act was committed; the method of carrying out propaganda and other information activities; the public nature of the collaborator's actions; the direct content of the statements made; the end-user equipment used by the accused; the implementation of hostile educational standards; and the characteristics of an organized political event. The prospects of developing forensic recommendations regarding specific methods for establishing and proving such circumstances are substantiated.

Keywords: pre-trial investigation, collab

© Ф.В.Ріпа, 2025